

topinions דעות

שלחו להדפסה

תורת ההשתלחות

**האקדמיה שאוהבים להקניט
במקום לבחון את תפוקות מערכת ההשכלה הגבוהה
בארץ ביחס למשאבים שמושקעים בה, נתלים
מבקריה בכל ממצא חריג כדי להטיל בה בליסטראות
רם פרוסט וורד ויניצקי-סרוסי**

ימים קשים עוברים על האוניברסיטאות בישראל. לאחר שדו"ח שוחט לא יושם, המשבר הכלכלי העולמי היווה את נקודת השבר האחרונה. חלק ניכר מתקציבן של האוניברסיטאות מושתת על תרומות מחו"ל ואלה עלו בעשן בן-לילה. דיו רב נשפך על מצבה של ההשכלה הגבוהה בארץ, ובימים האחרונים בצד הדיו נשפך גם דמה בשמחה לאיד לא מבוטלת.

ורד ויניצקי-סרוסי

לחצו כאן להגדיל הטקסט

לחצו להקטין את הטקסט

על [דו"ח מבקר המדינה](#) האחרון קופצת העיתונות כמוצאת שלל רב. לקורא התמים מוסבר בבהירות כי מקור החולי של האוניברסיטאות בישראל הוא הקרן לקשרי מדע, לא פחות ולא יותר, אותה הקרן אשר מאפשרת לחוקרים לפתח שיתופי פעולה עם עמיתים בעולם, ולהציג את עבודתם המדעית בכנסים בינלאומיים. בארצנו הקטנה נסיעות לחו"ל הרי תמיד מעוררות את מיצי הקיבה. כשרוצים לקומם את דעת הקהל כנגד משהו, אין מרשם מוצלח יותר [מאזכור שמו של נתב"ג](#).

יכולתם של מדענים ישראלים לצאת מארצם על מנת לקיים קשרי מדע בעולם הרחב הנה נשמת אפה של האקדמיה הישראלית. אין סיכוי לקדם מדע בתוך גטו. על מנת להבין את השפעת הקרן על רמת המחקר בארץ כל שצריך הוא להתבונן באוניברסיטאות הציבוריות של מדינות כצרפת, ספרד, איטליה או גרמניה אשר לא השכילו להבין כי אין מדע מתפתח ללא תקצוב קשרי מחקר בינלאומיים. מדינות אלו אינן יכולות להציג רשימת הישגים מפוארת כזו של ישראל, ולראיה, גם בשנים קשות, הצליחה המערכת האקדמית הישראלית למקם את עצמה במקום גבוה יחסית למדינות אלו ואחרות. זה לא ברור מאליו, ואולי גם לא ימשך.

הבה ונאמר דברים ברורים: אין שום הצדקה לכך שבקרן ייעשה שימוש כלשהו שאינו לצרכי קשרי מדע, ויש מקום

לצמצם את הפער בין הקצבה הניתנת למרצים צעירים ומרצים ותיקים. העיוותים השונים הללו אינם ראויים, בזאת יש להודות בגלוי, ועל האוניברסיטאות מוטלת החובה הציבורית להסדירם, יפה שעה אחת קודם. אבל צריך לא מעט עזות מצח בשביל לטעון שזהו המפתח להבנת התרסקותן של האוניברסיטאות.

במקום לבחון את תפוקות מערכת ההשכלה הגבוהה בארץ ביחס למשאבים שמושקעים בה ואת מעמדה היחסי בעולם, נתלים מבקריה בכל ממצא חריג על מנת להטיל בה בליסטראות. רק אצלנו הוגים בבוז כה רב את המילים "חופש אקדמי", ומציירים אותו באופן כה בוטה ככסות שמכוונת לגזל הקופה הציבורית.

הנה מגוון ציטוטים מן העיתונות של השבוע האחרון: האוניברסיטאות הן "תאגידיים של אנשי עסקים", ואלפי המרצים אשר מקדישים את חייהם למחקר לפיתוח ולהוראה, הם "יבבנים יהירים השוכבים על תיבת האוצר". כך עולות גם הצעות להקים ועדת השתלמויות חוץ-אוניברסיטאית (פקידי האוצר?) אשר תעריך את הרמה המדעית של כל חוקר המבקש לצאת מן הארץ, וגם תשקול את מידת החשיבות של תחום עיסוקו.

מה שנותר לספק הוא רשימת התחומים ש"ראויים לתמיכה" ואלו "הראויים לחיסול", ואנו נזכיר בהזדמנות זו באיזה משטרים קובע השלטון מהו תחום מחקר בלתי ראוי. בהקשר הזה כדאי שחוקרים השוקלים את חזרתם לישראל ידעו שלא רק שתנאי מחקרם מזכירים עולם שלישי, אלא הם מתוארים השכם והערב כפוגעים בסולידריות החברתית, ויציאתם מישראל לכנס מדעי היא משהו שראוי להתנצל עליו. ובמחשבה שניה, לא ברור למה אין תור של מתדפקים על דלתה של האקדמיה הישראלית. מעמדת העיתונות עולה כי אין עבודה חלומית ממנה.

יש מקום להדק את הבקרה על האופן שבו נעשה שימוש בכספי ציבור, ויש לא מעט דברים שהיה ראוי לשפר באוניברסיטאות, אלא שזו אינה מטרת המאבק המתוזמר המתנהל לאחרונה כנגדן.

יחסה של מדינת ישראל לאוניברסיטאות שלה היה תמיד אמביוולנטי: כן למצינות אך לא לעלות הנגזרת ממנה, כן ליצירה אך לא לחופש אקדמי, כן למקוריות אך הערצת הפיקוח. גאווה לאומית על ההישגים תוך ביזוי החוקרים, צער

על המוחות שכבר ברחו, תוך השתלחות באלה שנשארו.

**פרופ' רם פרוסט וד"ר ורד ויניצקי-סרוסי, חברי סגל
האוניברסיטה העברית**

חזרה